

Meerjarige tuinbouwsamenwerking met Indonesië beëindigd

HORTIN, terugblik op een

Eind november 2010 werd in Jakarta de tweede fase van het programma *Horticultural Research co-operation between Indonesia and The Netherlands* (HORTIN) afgesloten. De eerste fase liep van 2003 tot en met 2006. De samenwerking in de eerste fase concentreerde zich op onderzoek. Tijdens de tweede fase (2007-2010) lag de nadruk op co-innovatie en ontwikkeling in de hele keten, van productie tot afzet van tuinbouwproducten, in nauwe samenwerking met bedrijven uit het mkb.

Het programma werd grotendeels gefinancierd door het toenmalige ministerie van LNV en de Indonesische overheid, maar ook deelnemende bedrijven leverden een bijdrage. Medewerkers van het Indonesian Vegetable Research Institute, het Indonesian Centre for Agricultural Post Harvest Research and Development en Wageningen UR voerden het programma uit, in samenwerking met de ketenpartners.

Voor de geselecteerde bedrijven was actieve deelname de belangrijkste vereiste en natuurlijk openstaan voor vernieuwing en verandering. Gedurende het programma is

het aantal bedrijven dat deelnam aan het project gegroeid.

Hete peper, sjalotten, paprika en rambutan

De gewassen waaraan werd gewerkt waren de groentegewassen hete peper, sjalotten en paprika, en het fruitgewas rambutan (zie kader). Qua areaal en aantallen betrokken boeren zijn hete peper en sjalotten de grootste groentegewassen van Indonesië. Vernieuwingen voor de teelt van deze gewassen kunnen grote impact hebben. Daarnaast koos men voor de teelt van

paprika in plastic kassen. Voor Indonesië is dit een klein gewas met veel potentie. De afzet naar de retail, catering en hotels neemt sterk toe en de export, met name naar Singapore, biedt goede perspectieven. Als het om paprika's gaat beschikt Nederland over grote teelttechnische kennis, waardoor effectieve kennisoverdracht mogelijk is.

Onderwerpen

De partners in de keten stelden gezamenlijk de onderwerpen van samenwerking vast, evenals de doelstellingen op het gebied van co-innovatie. Voor hete peper concentreerde het werk zich op het ontwikkelen van nieuwe productiemethoden voor laaglandgebieden. Voor sjalotten werd gewerkt aan een nieuw systeem van opkweek van plantmateriaal uit zaad. Bij paprika lag de nadruk op het ontwikkelen van verbeterde kassen, op opbrengstverhogende en kostprijsverlagende maatregelen, en op het toepassen van geïntegreerde bestrijding van plagen en ziekten. Voor alle gewassen werd gekeken naar mogelijkheden van verbetering van duurzaamheid in de keten. De samenwerking heeft onder andere geleid dat Integrated Pest Management (IPM) meer draagvlak heeft verkregen. IPM is een duurzame manier van ziektebestrijding waarbij het gebrek van chemische bestrijdingsmiddelen zoveel mogelijk wordt vermeden.

Resultaten

De opbrengst van hete peper kan aanzienlijk toenemen wanneer de hete peper in 'nethouses' wordt geteeld. De kosten van een nethouse kunnen gemakkelijk worden terugverdiend. Daarbij neemt ook het pesticidengebruik sterk af. Het inkomen van de boer kan daarmee bijna verdrievoudigen. Het gebruik van nieuwe rassen van sjalotten, met plantmateriaal opgekweekt uit zaad, kan het inkomen van de boer bijna anderhalf keer laten stijgen.

Het inkomen van de paprikateler neemt ook toe (1,2 tot 1,8 keer) bij gebruik van verbeterde plastic kassen, de juiste rassen,

succesvolle samenwerking

Rambutan

In 2008 werd het programma op verzoek van Indonesië uitgebreid met het fruitgewas rambutan. Rambutan komt voornamelijk in januari en februari in Indonesië op de markt. In de aanloop van de oogstperiode zijn de prijzen hoog, waarna de prijzen bij toename van de aanvoer sterk dalen, om weer te stijgen bij afname van de aanvoer. Verlenging van het oogstseizoen zou een verbetering van het inkomen van de boeren kunnen betekenen.

Manipulatie van de boom, om de periode van vruchtdracht te verlengen, bleek niet veel mogelijkheden te bieden. Daarom is in het programma vooral gekeken naar de mogelijkheden van lokale verwerking van het fruit.

Met een verwerkt, houdbaar product kan rambutan over een langere periode worden afgezet. Gebleken is dat verpakking van vruchten in plastic (Modified Atmosphere Packaging) en ze vervolgens koel te bewaren, de marktperiode kan verlengen tot bijna drie weken. Rambutan op sap kan twee maanden worden bewaard bij normale, lokale temperaturen. Sap van rambutan kan wel vier maanden worden bewaard. Hiermee zijn mogelijkheden gecreëerd om voor een groter deel van de oogst een hogere prijs te krijgen, en daarmee voor de boeren een beter inkomen.

het goede aantal stengels per plant en de juiste stengeldichtheid. Hoeveel het inkomen binnen deze grenzen stijgt, hangt af van de faciliteiten, zoals de kassen, die de teler tot zijn beschikking heeft.

In de projecten zijn alle betrokkenen in de keten, zoals individuele boeren, boeren groepen, kleine en grotere agrobédrijven en supermarkten, geschoold in het analyseren en samenwerken in de keten.

Rambutan is een van de meest geliefde vruchten van Zuidoost-Azië.

Kennisoverdracht en co-innovatie

Dankzij de actieve deelname van boeren en andere partners in de projecten, vond doorlopend directe en indirecte overdracht van kennis plaats. In het laatste jaar lag de nadruk van de activiteiten vrijwel uitsluitend op kennisoverdracht. Via workshops, trainingen en voorlichting op demonstratievelden bij boeren, werd de ontwikkelde kennis gedeeld. Veel aandacht was er voor potentiële inkomensverbetering, die met toepassing van kennis kan worden bereikt. Alle partners binnen de keten waren vanaf de start bij de planning en uitvoering van de projecten betrokken en droegen daardoor bij aan kennis- en productontwikkeling. De onderzoeksresultaten zijn hierdoor direct toepasbaar voor de boeren.

Nederland voorkeursland

Tijdens de slotbijeenkomst van HORTIN werden de resultaten van de afgelopen jaren gepresenteerd. De resultaten laten zien dat door inbreng en aanpassing van bestaande kennis en inzichten, via internationale samenwerking, relatief snel verbeteringen tot stand kunnen worden gebracht. De meerjarige samenwerking heeft gezorgd

dat het tuinbouwonderzoek werd verbeterd en meer afgestemd op de vraag uit de markt en dat de overheid zich meer richtte op een rol als stimulator en facilitator, in plaats van sec beleidsbepaling.

De onderzoeksresultaten konden op een breed terrein in de praktijk worden gebracht en kennis werd efficiënt uitgedragen. Waar voorheen van samenwerking nauwelijks sprake was, heeft HORTIN alle partijen in de sector, van teler tot retailer, bij elkaar kunnen brengen, en zo de samenwerking tussen Indonesisch en Nederlands bedrijfsleven kunnen stimuleren. Een belangrijke conclusie is dan ook dat de gevolgde aanpak navolging verdient in het Indonesische tuinbouwonderzoek en de verdere ontwikkeling van de tuinbouwsector. Indonesië gaf aan dat Nederland eerste voorkeursland voor samenwerking zal blijven.

Inmiddels zijn er vervolgtrajecten ontwikkeld op het gebied van kwaliteitsverbetering, certificering en tuinbouwgebiedsontwikkeling op Noord-Java.

*Arij Everaarts, Wageningen UR, PPO-AGV
Wil Huisman, ministerie EL&I, directie AKV*